

Fremtidens socialpsykiatri – nye roller og veje

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri

Socialpsykiatri er...

Begrebet Socialpsykiatri kan oversættes til "socialt arbejde med mennesker med psykisk funktionsnedsættelse". Udgangspunktet er at støtte den enkelte borger til at kunne håndtere sit hverdagsliv. Det kan også sammenfattes som støtte til personlig og social mestring.

Socialpsykiatrien omfatter alle former for sociale tilbud til borgere med psykisk funktionsnedsættelse. Det kan eksempelvis være botilbud, væresteder, støtte- og kontaktpersonordninger og beskæftigelse. Det vil sige den støtte og vejledning, som ydes, når man skal klare sig i hverdagen.

Socialpsykiatrien er vigtig for den psykosociale rehabilitering, som er en proces, der fremmer muligheder for individer med psykisk funktionsnedsættelse til at opnå størst mulig grad af selvstændig funktion i samfundet. Det indbefatter både forbedring af individets kompetencer – og forandring af dets omgivelser. Målet er at optimere individuel funktionsmåde og minimere funktionsnedsættelsen og handicappet, med vægt på individets valg i en fremgangsrig tilværelse i samfundet.

Således er både borgeren, de professionelle, de frivillige og serviceloven vigtige parter for det sociale arbejde i socialpsykiatrien.

Definitionen er blevet til med inspiration fra Videnscenter for Socialpsykiatri og WHO.

Forord: Udfordringer for socialpsykiatrien

Socialpsykiatrien står overfor nye udfordringer. Kommunalreformen har omfordelt opgaver og ressourcer og FN's Handicapkonvention fordrer handling indenfor en række basale områder for mennesker med handicap, herunder mennesker med psykiske funktionsnedsættelser. Medarbejderne indenfor socialpsykiatrien skal indgå i nye samarbejdsformer med de mennesker, som har brug for hjælp, støtte og omsorg.

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri præsenterer i dette oplæg udfordringer indenfor tre væsentlige temaer i forhold til udviklingen af den socialpsykiatriske indsats:

- Inklusion og medborgerskab
- Uddannelse og kompetenceudvikling
- Tværsektorielt og tværfagligt samarbejde

Afsnittet om **inklusion og medborgerskab** er en fortsættelse af arbejdet med inklusionsstrategier, som netværket løbende har beskæftiget sig med. FN's Handicapkonvention har aktualiseret behovet for nye løsninger, der kan skabe ligestilling for borgere med psykisk funktionsnedsættelse omkring det at bo, arbejde, dyrke fritidsinteresser og uddanne og udvikle sig.

Det gælder om at implementere temaerne fra konventionen i en daglig socialpsykiatrisk praksis.

Mennesker med psykisk funktionsnedsættelse har brug for støttende relationer, som medarbejderne indenfor de socialpsykiatriske arbejdsområder skal kunne håndtere. Det er relationer, der kalder på **uddannelse og kompetenceudvikling**. Der er brug for en udvikling af grunduddannelser kombineret med en vifte af efteruddannelses tilbud.

Socialpsykiatrien skal indgå i et **tværsektorielt og tværfagligt samarbejde og samspil**. Opgaverne skal løses ved at skabe et netværk af forskellige kompetencer, som er til rådighed for borgeren. De forskellige sektorer skal indgå i et samarbejde om at formulere de bedste tilbud sammen med den enkelte borger. På den måde udnyttes og udvikles fælles viden og praksis – i et dynamisk rum, hvor der også er mulighed for en bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer.

Udfordringer

Socialpsykiatrien oplever stadig kendte udfordringer, som for eksempel at etablere boformer, der skaber ligestillede forhold for beboerne. Botilbud indenfor socialpsykiatrien er meget varierede og en del er utidssvarende. 'Egen bolig' kan i 2009 bestå af et værelse i en tidligere institution, som er delvist moderniseret, men ikke af den grund tidssvarende – og det ligger meget langt fra principperne om inklusion, ligestilling og selvbestemmelse, som er nøgleord i FN's Handicapkonvention.

En anden udfordring er, at få udviklet grundlaget for en praksis med holdnin-

6 faglige organisationer

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri er et samarbejde mellem seks faglige organisationer:

- Dansk Psykolog Forening
- Dansk Socialrådgiverforening
- Dansk Sygeplejeråd
- Ergoterapeutforeningen
- FOA – Fag og Arbejde
- Socialpædagogerne

Socialt Udviklingscenter SUS fungerer som sekretariat.

Formålet med netværket er at være med til at udvikle og kvalificere den socialpsykiatriske debat og de socialpsykiatriske tilbud.

Netværket ønsker at være med til at påvirke udviklingen inden for socialpsykiatrien, da netværket, på samme måde som brugere, interesseorganisationer og kommunale organisationer, har en interesse i, at der udvikles og udføres godt socialfagligt arbejde inden for området.

Netværket udgav i 2007 oplægget 'Inklusionsstrategier for mennesker med sindslidelse'. Oplægget kan hentes på www.sus.dk under Udgivelser.

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri ønsker samtidig, at socialpsykiatrien arbejder for at mindske den uhensigtsmæssige stigmatisering af borgere med psykisk funktionsnedsættelse.

Mennesker med sindslidelser kontra mennesker med psykiske funktionsnedsættelser

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri har tidligere udgivet skrifter og pjecer, hvor vi har anvendt begrebet 'mennesker med sindslidelser', om de mennesker, der er brugere af socialpsykiatrien. I tråd med FN's Handicapkonvention har netværket besluttet i stedet at bruge udtrykket 'mennesker med psykiske funktionsnedsættelser' om den gruppe mennesker, som socialpsykiatrien beskæftiger sig med.

ger og selvstændig stillingtagen allerede på grunduddannelserne. Refleksion og evnen til at indgå i en god relation med borgere med psykiske funktionsnedsættelser er et fundament for udvikling. Det er også et udgangspunkt for, at borgeren kan udnytte de muligheder, der er – og være med til at skabe sine egne muligheder.

Den tredje store udfordring er at skabe sammenhæng i indsatsen for mennesker med psykisk funktionsnedsættelse. Sammenhængen skal skabes på tværs af sektorer, myndigheder og leverandører, der i dag i større og større grad er organisatorisk og administrativt opdelt.

Netværkets anbefalinger

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri har en række anbefalinger til en politik, der kan sikre og udvikle en fremtidig indsats. Netværket peger blandt andet på behovet for

- at medarbejdere i socialpsykiatrien arbejder aktivt for en fuld implementering af FN's Handicapkonvention. Herunder de i konventionen nævnte rettigheder til bolig, uddannelse og arbejde, netværk og et anstændigt forsørgelsesgrundlag.
- et bredt samarbejde om flere forandringer i det miljø, borgeren færdes i – frem for ensidige krav om en anderledes adfærd hos borgeren
- at der arbejdes systematisk med kompetenceudvikling i såvel grunduddannelser som efteruddannelse
- at det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde tager udgangspunkt i den enkelte borgers behov for støtte.

Læs flere anbefalinger under hvert af de tre temaer

Inklusion og medborgerskab

I socialpsykiatrien skal der arbejdes professionelt med at sikre samme rettigheder for alle mennesker. Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri vil arbejde for en fuld implementering af principperne i FN's Handicapkonvention i den socialpsykiatriske praksis.

FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap tager udgangspunkt i, at mennesker med funktionsnedsættelser har haft svært ved at få tilgodeset deres grundlæggende menneskerettigheder på en række områder. Den konstaterer, at det ikke er selve funktionsnedsættelsen, men det, at man udelukker mennesker fra at tage del i samfundet på lige vilkår, der er det afgørende problem.

Implementeringen skal i særlig grad have fokus på:

- Respekt for forskellighed og accept af borgere med handicap, som en del af den menneskelige mangfoldighed og af menneskeheden
- Respekt for borgernes naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder friheden til at træffe egne valg
- Ikke-diskriminerende tiltag
- Fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet
- Lige muligheder
- Tilgængelighed
- Ligestilling mellem mænd og kvinder.

Retten til selvstændig bolig

Borgere med psykisk funktionsnedsættelse skal, på lige fod med andre (og uden at være forpligtet til at leve i en bestemt boform) have ret til at vælge, hvor og med hvem de vil bo. Der skal være adgang til et bredt udvalg af støttetilbud i hjemmet og på boligområdet, herunder den nødvendige personlige bistand, dels for at kunne leve og være inkluderet i samfundet dels for at forebygge isolation eller eksklusion fra samfundet.

Et princip for afinstitutionalisering er, at eksempelvis botilbud i langt højere grad skal være en del af det lokalområde, som tilbuddet geografisk er en del af. Samfundets tilbud og faciliteter til den almene befolkning skal, på lige fod med andre, være tilgængelige for borgere med psykisk funktionsnedsættelse.

Det, der nu skal sættes fokus på, er, hvordan vi fortsætter arbejdet med afinstitutionalisering, så vi undgår, at institutionen 'flytter med' ud i eget hjem. Tilbudet om at bo i større boenheder skal suppleres med en bred vifte af tilbud, der støtter mennesker til at kunne bo i overensstemmelse med egne ønsker og præferencer.

Uddannelse og arbejde på almindelige vilkår

Borgere med psykisk funktionsnedsættelse skal, i lighed med andre mennesker, have mulighed for at deltage i et

- inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer
- livslang læring, der sigter på at udvikle den enkeltes personlighed, evner og kreativitet
- fuldt arbejdsliv.

Den uddannelsessøgende skal have adgang til den nødvendige individuelle støtte i uddannelsessystemet.

Samtidig skal der ske en anerkendelse af retten til at tjene til livets ophold ved offentlig som privat beskæftigelse, som man selv frit vælger eller påtager sig. Det forudsætter et arbejdsmarked og et arbejdsmiljø, der er åbent, inkluderende og tilgængeligt for mennesker med handicap. Forudsætningen opfyldes blandt andet gennem ordninger for erhvervmæssig og faglig rehabilitering samt gennem fastholdelse af job for mennesker med psykisk funktionsnedsættelse.

Adgang til fritidstilbud

Alle har ret til at tage del i kulturlivet. Det skal være muligt for alle borgere at udvikle og udnytte deres kreative, fysiske, kunstneriske og intellektuelle potentialer, ikke alene til gavn for sig selv, men også til berigelse af samfundet.

Netværk

Som led i den omfattende proces med afinstitutionalisering er der igennem en længere årrække udviklet en lang række særlige tilbud til borgere med psykisk funktionsnedsættelse.

Ud over botilbud er der etableret væresteder, cafeer, arbejdsværksteder, tilbud om beskæftigelse, idrætstilbud og skoler. Alt sammen tilbud, der specifikt har haft borgere med psykisk funktionsnedsættelse som målgruppe.

Disse tilbud har haft stor betydning for kvaliteten af hverdagslivet for en stor gruppe af borgere med psykisk funktionsnedsættelse. Næmlig de borgere som gennem tilbuddene har opnået et tilfredsstillende og meningsfuldt indhold i tilværelsen. Omvendt har denne udvikling medført en uhensigtsmæssig eksklusionseffekt i forhold til samfundet generelt. Disse borgere oplever konkrete barrierer for inklusion – både individuelle og kollektive.

Derfor skal rummeligheden i de almene tilbud fremmes. Netværket skal tænkes bredt som en ressource i udviklingen af sociale relationer og fællesskaber.

Et anstændigt forsørgelsesgrundlag

En vigtig forudsætning for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre borgere er at have tilstrækkelige økonomiske ressourcer. At være fattig betyder, at man er udelukket fra at deltage i en lang række af de aktiviteter, som majoriteten af befolkningen deltager i. Økonomisk fattigdom bidrager på denne måde til eksklusion fra sociale fællesskaber på alle niveauer. Borgere med psykisk funktionsnedsættelse er i særlig grad i fare for at blive ekskluderet, hvis der ikke kan opretholdes en tilstrækkelig levestandard.

Anbefalinger til fremme af inklusion og medborgerskab

For mennesker med psykisk funktionsnedsættelse er der behov for udvidede tilgange til opgaveløsningen i form af nye og inkluderende måder at støtte denne gruppe af borgere på. Samtidig skaber sådanne initiativer mulighed for at leve op til målet om et ligeværdigt liv, der er en absolut følge af implementeringen af FN's Handicapkonvention.

På den baggrund har Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri opstillet en række ønsker til initiativer, der kan medvirke til at sikre en tilfredsstillende implementering af konventionen.

- Medarbejdere i socialpsykiatrien arbejder aktivt for en fuld implementering af FN's Handicapkonvention. Herunder de i konventionen nævnte rettigheder til bolig, uddannelse og arbejde, netværk og et anstændigt forsørgelsesgrundlag
- Et bredt samarbejde om flere forandringer i det miljø, borgeren færdes i – frem for ensidige krav om en anderledes adfærd hos borgeren
- Oplysningskampagner og uddannelse, hvor der er fokus på rettigheder for mennesker med psykisk funktionsnedsættelse og hvor borgere med psykisk funktionsnedsættelse fortæller deres historier
- Fortsat udvikling af en bred vifte af tilbud til mennesker med psykisk funktionsnedsættelse, herunder muligheder for støtte til at opretholde en selvstændig bolig
- Udvikling af støtteordninger, der sigter på inklusion, for eksempel mentor i relation til arbejde og beskæftigelse, støtte-kontaktperson i relation til bolig og fritid eller særlig støtteperson i relation til uddannelse
- At sikre etablering af tværsektorielle jobteams i kommunerne, der danner partnerskaber med erhvervslivet. Medarbejdere med brugererfaringer indgår i disse tværfaglige jobteams.

Medborgerskab er...

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri tager udgangspunkt i følgende forståelse af medborgerskab: At være medborger er at have lige muligheder for, sammen med andre, at deltage i samfundets udformning. Muligheden for at deltage i samfundets udvikling sikres gennem borgerens opretholdelse af civile, politiske og sociale rettigheder.

Med inspiration fra Olof Petterson, Anders Westholm & Göran Blomberg, Medborgarnas makt, Stockholm: Carlssons, 1989 og T.H. Marshall, Citizenship and Social Class, 1950.

Uddannelse og kompetenceudvikling

Forventningerne til medarbejdernes kvalifikationer og kompetencer i socialpsykiatrien har udviklet sig kraftigt gennem de seneste 10-15 år. Der er sket et fokusskift fra en sundhedsorienteret til en mere socialt orienteret forståelse af sindslidelser. Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri vil arbejde for at uddannelse og kompetenceudvikling fokuserer på mødet med borgeren, på evnen til samarbejde og på evnen til at håndtere dilemmaer i arbejdet.

Medarbejderne i socialpsykiatrien rekrutteres fra såvel sociale som sundhedsfaglige og pædagogiske uddannelser. For alle faggrupper i socialpsykiatrien gælder, at der i grunduddannelserne ikke fokuseres tilstrækkeligt på socialpsykiatrien som arbejdsområde.

Det faglige arbejde inden for det socialpsykiatriske arbejdsområde bør være præget af en humanistisk og samfundsfaglig tilgang.

Medarbejdernes kvalifikationer fra grunduddannelserne er i dag ikke tilstrækkelige i forhold til de forventninger, som de socialpsykiatriske arbejdspladser og socialpsykiatrien stiller.

Det værdige møde

Det er nødvendigt, at medarbejderne i socialpsykiatrien har viden, erfaringer og faglige værdier, som sætter dem i stand til at være fleksible i forhold til den omskiftelige virkelighed, som er gældende for mennesker med psykiske funktionsnedsættelser.

Værdier som for eksempel ansvarlighed, respekt og anerkendelse skal danne basis for mødet med borgeren. De professionelle medarbejdere skal have et socialt fokus og indsigt i socialfaglige metoder.

Udgangspunktet for medarbejderne bør være at sikre et værdigt møde med mennesker med psykisk funktionsnedsættelse.

Et værdigt møde kan opnås, når

- medarbejderne kender egne muligheder og begrænsninger
- udgangspunktet for mødet er relationskompetencen
- konteksten for mødet med borgeren er klar for medarbejderen og for borgeren
- medarbejderne arbejder tværfagligt og igennem dette supplerer egne kompetencer.

Håndtering af dilemmaer

Målet indenfor det socialpsykiatriske arbejde er og skal være: At borgeren skal kunne leve et værdigt liv med den nødvendige faglige støtte.

Metoderne skal vælges ud fra en faglig teoretisk viden – og ud fra den dokumentation og de erfaringer, der deles på den enkelte arbejdsplads og indenfor arbejdsområdet generelt. Ikke mindst ud fra indsigt i og hensyntagen til den enkelte borgers situation.

Det socialpsykiatriske arbejdsområde er sammensat af dilemmaer. Hvad der virker i den ene situation eller over for det ene menneske, kan være helt uanvendelig praksis i andre sammenhænge. Derfor er det nødvendigt at der i kompetenceud-

viklingen arbejdes med evnen til løbende refleksion over egen praksis og anvendte metoder.

Kompetencer til samarbejde

Tilbuddene inden for det socialpsykiatriske område, er præget af nye rammer og af efterspørgslen efter en ny type viden – en ny sammensætning af personlige og faglige kompetencer.

Derfor er der brug for efteruddannelse. Forventningerne spænder fra en høj sundhedsfaglig, faktuel og implicit viden til forventninger om, at den enkelte medarbejder kan forholde sig til og diskutere etik, værdier og menneskesyn i en socialfaglig kontekst – i samarbejde med kolleger med vidt forskellige faglige kompetencer.

Den nye faglighed kræver ikke kun, at man er god til sin profession, til sit fag. Den fordrer, at der er et samspil mellem faglige og personlige kompetencer. I det samspil bliver evnen til refleksion en væsentlig kompetence. Også med henblik på en videre udvikling af den gode praksis, som skaber et selvstændigt og værdifuldt liv for den enkelte borger med psykisk funktionsnedsættelse.

Anbefalinger til udvikling af kompetencer hos medarbejderne

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri ønsker at rette fokus på væsentlige elementer i den fremtidige kompetenceudvikling inden for socialpsykiatrien. Det skal sikres

- at medarbejderne opnår kompetencer til at lede og koordinere samspil mellem flere samarbejdspartnere
- at det enkelte fagområde har et grundlæggende kendskab til samarbejdspartnernes arbejdsområder
- at der arbejdes systematisk med kompetenceudvikling i såvel grunduddannelser som efteruddannelse
- at kompetenceudvikling tager udgangspunkt i at gøre medarbejderne i stand til at skabe rammerne for et værdigt møde med borgerne.

På tilknyttede grunduddannelser skal det sikres

- at viden om den socialpsykiatriske indsats bygges på en humanistisk og samfundsfaglig tilgang
- at der indføres redskaber og praksisøvelser til refleksion over egen praksis
- at der undervises i FN's Handicapkonvention og i hvordan principperne i denne omsættes til faglig praksis.

Menneske og diagnose

„Vi ønsker at se mennesket

og borgeren før diagnosen.

Den holdning skal afspejles

i grunduddannelserne og i

den løbende kompetence-

udvikling, som ledelse og

medarbejdere tilbydes

indenfor socialpsykiatrien.“

*Tværfagligt Netværk
Socialpsykiatri*

Tværasektorielt og tværfagligt samarbejde

Tværasektorielt og tværfagligt samarbejde i støtten til borgere med psykisk funktionsnedsættelse er i dag et grundvilkår i Danmark. Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri vil arbejde for en større forståelse af samarbejdets betydning og for en større vilje til tværasektorielt samspil hos de implicerede instanser. Borgernes behov skal være i fokus.

Hovedparten af den socialpsykiatriske indsats er placeret i kommunerne og reguleres af den sociale lovgivning som en del af det sociale område. Hospitalspsykiatrien er organiseret i fem regioner med reference til Sundhedsministeriet. Det rummelige arbejdsmarked hører under Beskæftigelsesministeriet. Uddannelse og socialpædagogisk støtte (SPS) til borgere med funktionsnedsættelse administreres af Undervisningsministeriet og SU-styrelsen. Endelig sorterer indsatser for etniske minoriteter under Integrationsministeriet.

Det er derfor en stor udfordring at få den samlede indsats til at fungere til borgerens bedste. Ingen aktør kan sikre dette egenhændigt. En tilfredsstillende indsats kræver tværasektorielt og tværfagligt samarbejde.

Udgangspunkt i den enkelte borger

Erfaringer viser, at det er uhyre svært at sikre en tilpas koordination af sammenhæng og kvalitet i indsatserne og dermed forebygge, at brugeren 'falder mellem stolene'.

Den kvalificerede støtte fordrer et tværfagligt, tværprofessionelt samarbejde. Én faggruppe eller profession kan ikke alene og meningsfyldt dække alle de positioner, som brugeren indtager og går ud og ind af med forskellige roller.

De seneste års undersøgelser viser, at samarbejde med afsæt i den enkelte borgers behov er nødvendigt for at nå det afgørende mål: At mennesker med psykisk funktionsnedsættelse skal finde mening i behandlingen og i den sociale indsats og komme sig helt eller delvist.

Tværasektorielt samarbejde

Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri ønsker at sikre samarbejde – på tværs af faggrupper og på tværs af sektorer. Et samarbejde, hvor den individuelle og helhedsorienterede sociale indsats er båret af tæt dialog og samarbejde med brugeren. Den sikkerhed for dialog har vi ikke i dag.

Behovet for koordinering og tværasektorielt samarbejde er stærkt stigende af flere grunde:

- En stadig mere kompleks lovgivning
- En voksende specialisering af såvel behandling som social indsats
- Lovkrav om indgåelse af sundhedsaftaler mellem kommuner og regioner, der skal omsættes til praksis
- En større fragmentering af forvaltningen inden for de enkelte kommuner.

Det tværasektorielle samarbejde skal sikre, at borgerne oplever sammenhæng og kontinuitet i indsatsen.

Tværfaglighed

En forudsætning for tværfagligt samarbejde er en forståelse for de fagkulturer, der skal indgå i samarbejdet. Her kan der både være tale om tværfaglig organisationskultur og monofaglige kulturer.

Styrken ved monofaglighed er blandt andet, at den placerer fagets udøvere i en position, hvor faget får gennemslagskraft. Den skaber identitet for fagpersonen og den byder ind med egen faglighed – til gavn for den fælles indsats. Faren er et ensidigt syn på borgerens situation og et manglende blik for helheden i såvel borgerens livssituation som i indsatsen.

En tværfagligt sammensat personalegruppe kan med afsæt i forskellige grunduddannelser udfylde forskellige funktioner kompetencemæssigt.

Gennem tværfagligt samarbejde sikres også, at forskellige personlige kompetencer kommer i spil i forhold til de enkelte brugere.

Når medarbejderne kender hinanden på tværs, medfører det nye muligheder for at forbedre indsatsen. En forbedret indsats, der vil styrke problemforståelse, sammenhæng, helhedsorientering og glidende overgange mellem forskellige tilbud og ydelser.

Anbefalinger til at fremme tværfagligt og tværsektorielt samarbejde:

Der bør fokuseres på

- at et velfungerende tværsektorielt og tværfagligt samarbejde kræver bred politisk og ledelsesmæssig opbakning
- at skabe økonomisk og lovmæssigt grundlag for at udvikle det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde
- at det sikres, at sundhedsaftalerne omsættes til praksis som ramme og redskab for det tværsektorielle samarbejde
- at der skal fokuseres på sikring af en sammenhængende og helhedsorienteret indsats på tværs af den kommunale organisering
- at det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde tager udgangspunkt i den enkelte borgers behov for støtte
- at sikre en organisering i kommunerne, der understøtter tværfaglig udredning af borgerens funktionsnedsættelse.

Tværfagligt samarbejde

Tværfagligt samarbejde kan beskrives som:

- **Flerfaglighed** – hvor faggrupperne arbejder ved siden af hinanden indenfor deres stærkt adskilte fagområder.
- **Tværfaglighed** – hvor faggrupperne er engagerede i at samles om et fælles projekt, og beslutninger tages ved konsensus. Deltagerne repræsenterer helheden og der opstår et overlappende kendskab til andres faglighed, den lovgivning andre arbejder ud fra med videre.
- **Fællesfaglighed** – hvor de enkelte fag forstås som oprindelse og kilder til en helt ny fællesfaglighed. Hvert fagområde optræder mindre markant. Fokus er integrationen af faglighederne med fælles viden og forståelse.
- **Partnerskab** – hvor der er fokus på, hvad den enkelte bidrager med. Partnerskaber er ofte konkrete samarbejdsprojekter, hvor det offentlige deltager sammen med civilsamfundsbaseerede organisationer og private virksomheder.

Sekretariat:

Socialt Udviklingscenter SUS

Nørre Farimagsgade 13

1364 København K

Tlf. 3393 4450

sus@sus.dk

www.sus.dk

Fremtidens socialpsykiatri – nye roller og veje

© Tværfagligt Netværk Socialpsykiatri & Socialt Udviklingscenter SUS, 2009

Grafisk tilrettelæggelse & Tryk: Christian Schmidt. Oplag: 2.500 ex.

Publikationen er gratis og kan bestilles hos SUS. Modtager betaler administrationsomkostninger.